

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

רב טוראי אבנר ספיה ז"ל

בן שושנה ואברהם

נולד בתל אביב

בתאריך כ"ז באדר א' תרצ"ה, 2/3/1935

התגייס ביולי 1953

שרת בחיל רגלים

נפל בקרב בבית גוברין

בתאריך י' בטבת תשי"ד, 16/12/1953

נקבר בהר הרצל

אזור: ב חלקה: 7 שורה: 5 קבר: 4

בן 17 בנפלו

קורות חיים

בן אברהם ושושנה. נולד ביום כ"ז באדר א' תרצ"ה (2.3.1935) בתל-אביב. סיים את לימודיו בבית-החינוך התיכון בירושלים. השתייך ל"התנועה המאוחדת" ובשנותיו האחרונות אף שימש בה כמדריך. גילה נטיה לספרות ולספורט. גויס לצה"ל ביולי 1953. בעשרה בטבת תשי"ד (16.12.1953) נפל בקרב על-יד בית-גוברין והובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר-הרצל בירושלים. לאחר מותו החליטה מועצת-התלמידים בבית-החינוך לקרוא על-שמו את "קרן-התלמיד", שהוא היה אחד ממייסדיה, וכן קבעו חבריו-לכיתה גביע נודד לאתלטיקה על-שמו.

הַהוֹרִים עַל סְפָרוֹת-יְלָדִים

והבוגר כאחד, החל מזאב יעבץ בעל "שיחות מני קדם" וכלה בחיים נחמץ ביאליק בעל "אגדת שלושה וארבעה".

יש גם יצירות שמתחילת כתיבתן הופנה בהן הלב לקהל בני-הנעורים, כמו בשני הרומנים "תום סויר" ו"הוקלבריפין" מאת מרק טויין, שגיבוריהם נערים, בספרי הג'ונגל מאת קיפלינג, שבמרכזם ילד הזאבים מוגלי; ב"אי-המטמון" מאת רוברט לווי סטיבנסון, וב"המסע הנפלא של נילס הולגרסון" מאת סלמה לגרלף. אמנם, הקורא-הנער לא יבחין בערכם האמנותי של הספרים האלה, אולם החומר שלהם עובד ברובו או במיעוטו בהתחשב עם כושר-התפיסה שלו, ואין קשיים צפויים לו.

ברם, ביצירותיהם של סרונטס, דיפו וסויפט עצם מובנה של העלילה הריהו מחוץ לכושר התפיסה של הילד. הקורא הצעיר אין לו שמץ מושג מן האנושי-נצחי וההיסטורי-רוחני שאליו מקושרות הדמויות הללו. אין הוא יודע כי האביר הרוכב על סוסו העלובה, המטיל מליצות סתומות לכל עבר, והיוצא מהר מהרפתקאותיו המטורפות מרוט ומוכה — סמל נהדר הוא לרוח-אנוש הנאבקת למשאות-נפש. אין הוא יודע כי הנוסע שספינתו נטרפה והוא הוטל לאי בודד והניח בסיס לקיומו בכוחו-שלו, בחריצות-כפים שאינה יודעת לאות — בבואה הוא להתפתחות המישבת והיוצרת תרבותו של הגזע האנושי. אין הוא יודע כי המאורעות הדמיוניים, הפגישות עם ננסים וענקים, עם מלומדים וסוסים, אשר צוינו בפסחון מעשי ביותר על-ידי רופא האניה רב-התלאות גוליבר, מכילים את האיומה והמרה שבסטירות. שהוטלו אי-פעם על-ידי בוז'ה-אדם בפני השפלות והנפשעות שבבריות המכוננות "גזר הבריאה".

ואם בכל-זאת ירוחק הילד אל החומר הסיפורי שביצירות אלה, המוגשות לו בעיבודים שונים, ואף יתלהב ממנו, הרי שסוד השפעה זו הוא בכוח-ההיקף המיוחד במינו הטבוע ברוח הגאון, אשר שרשי-דמיונו נעוצים במעמקו הלא-מודע והילדותי וראשו מגיע לשמי עולם-הגייגים מטפיסי. חוקר אנגלי של תולדות הספרות אמר ביחס לגוליבר: "בין אם נקרא ספר זה כילדים, בשל הסיפורים הצבעוניים, או כהיסטוריונים, בשל הרמזים הפוליטיים, או כאנשים רבי-נסיון, בשל הסטירה והפילוסופיה — תמיד נרוחק על-ידי החיים הכלולים בו, על-ידי הראוה שבתיאורים והכוח שבעיצוב הדמויות". והוא הדין ביחס ליצירות סרונטס ודיפו.

הרי זהו המיוחד שבכשרונם, שהם גורמים להשפעה דומה בכל הגילים, אם כי בכל פעם מתוך מניעים אחרים.

*

מה מבקשים הילד והנער בספרי-המקרא שלהם? פסיכולוג-הילדים, שרלוטה בילר, שעסקה במיוחד בפעילות הדמיון בגיל צעיר, מבדילה בין שלושה שלבים של התפתחות תחילה

דון קישוט, רובינזון קרוזו וגוליבר, שלושה גיבורים של שלושה ספרים מפורסמים, חדרו לתוך הכרת העמים בכל ארצות התרבות במידה שלא הגיעו אליה דמויות ספרותיות אחרות. ידועים וחיים הם רבי-יתר משאר טיפוסיה-האלמות של שירת העולם, כגון פאוסט, המלט ודון ז'ואן. בדרכים אין-ספור, ביניהן דרכים לוטות רו, נתחבבו ונתאהבו יצירות-דמיון אלו על האנושות. — לראשונה, כמובן, מתוך כתביהם המקוריים של מחבריהם: "חיו ומפעלו של האביר דון קישוט איש למנשא" מאת מיגואל סרונטס (הופיע בשנות 1605—1615), "חיו ומאורעותיו המפתיעים והמפליאים של רובינזון קרוזו" מאת דניאל דיפו (הופיע בשנת 1719), "מסעות גוליבר אל כמה עמים רחוקים בתבל" מאת יונתן סויפט (הופיע בשנת 1726). אבל אחר-כך עובדו ספרים אלה פעמים רבות מאד; ועל-ידי יצירת-ההמשך של אילוסטרטורים גאונים של התיאטרון והמוסיקה, ובזמן האחרון אף של הראינוע והקולנוע, הוחדרו לכל שכבות ההמון, ואולם אין דבר שהוסיף כלי-כך לעממיותן המיוחדת של הדמויות האלו כעובדה ששלושת הספרים הללו נעשו האהובים שבספרי-הילדים.

*

רבים לא-אין-ספור, אשר מעולם לא טרחו להתעמק בפרספקטיבה האינסופית הנפתחת ביצירות אלו, ישבו על ספרי-הנעורים הללו המצוירים בשלל צבעים, ושתו בצמא — בעינים לטושות ובלחיים מלוהטות — את הסיפורים הנפלאים מפעמי-הלב. דון קישוט, רובינזון וגוליבר נעשו על-ידי כך חלק בלתי-נפרד מן ההשכלה הכללית, ואולם כל מי שפנה בבגרותו אל מקורותיהם של העיבודים הללו, הכיר לדעת מתוך התפעלות מה רבו העמקות והאצילות אשר שיוו לגיבורי-ילדותו האהובים מעצבי דמויותיהם ומה שונים הם בעיני המבוגר, מכל-מקום, בשעת הנאה חדשה זו עוד יהדהד רושם-הילדות כגורם להלך-רוח שאין לתארו ולהגדירו.

בעצם לא נועדו כלל ספרים אלה לילדים, ומכאן שנשאלת השאלה: כיצד נעשו לספרי-הנעורים החביבים ביותר? למעשה עובדו גם שיאים אחרים של יצירה שירית בשביל בני-הנעורים. התאימו לכך ביותר יצירות שצמחו מן הקרקע של דמיון העם, כמו הסיפורים של הומירוס על מלחמת טרויה ועל מסעי אודיסיאוס רב-ההרפתקאות, וכל מיני אגדות-פלא כסיפורי הצרפתי שארל פרו והגרמנים האחים גרים, שנכתבו מלכתחילה בשביל ילדים, שהיו משמשות אמצעי לשעשע את העם, שמעולם לא חלק לחלוטין את נעלי-הילדות שלו.

אף בספרות העברית סיפורי-הילדים המעולים ביותר אינם אלה שנכתבו מלכתחילה בשביל ילדים. על-פי רוב אותם המספרים, אשר שאבו מבארים של ראשונים ותלו יצירי-דמיונם ברמזי אגדות-קדומים, הם שהצליחו למצוא מסילות ללב הילד

גם בגוליבר בא רוח-האגדה התינוקי על סיפוקו המלא. הילד מוצא ענין בדימויים ממקור האגדה המזעירים את המציאות עד כדי ננסיות ומרוממים אותה עד כדי ענקיות. הסטירות השנונות על המדע ועל שפלות-אדם יחשפו את תהומות העומק והאימים שלהם רק לפני קורא מבוגר בתכלית. עולם-הענקים והגמדים תואר על-ידי סויפט בשפע כזה של פרטים פשוטים ועיניניים שאינו מצוי כלל בספירה החמימה של אגדת-העם. הצעיר מתפעל במיוחד מן הניגוד הדוקרני והנלעג שבין הננסי והענקי ובין הממוצע האנושי המופר לו. במשימה האמנותית הקשה לקרב את התמוה לאמונו של הקורא הצליח האמן ביותר. סויפט קיבל ריאליזם שופע-פרטים זה במידה מרובה מדניאל דהפו, כי כשרונו המיוחד של מחבר "רובינזון" וסוד השפעתו על הנוער היא מסירת-העובדות הגאונית. הסיפור המתאר שקידתו, כוח-אמצאתו, עוז-רוחו ותעצומות-אמונתו של רובינזון בן-החיל, המוצגים למופת, יש בו מגמה מוסרית ברורה ולפיכך שיבח רוסו את "רובינזון" כספר אידיאלי לחינוך הנוער. ואולם הנוער בחר תמיד להחזיק בחומר-העובדות העשיר לאינ-דוגמה, אשר עיבודו הפשוט והאידיאלי הוא שהופך את הדין-וחשבון לשירה. חוש-מציאות דייקני זה — סגולת-החמדה המיוחדת של דהפו — מקנה לתיאורו נאמנות מציאותית, ומספק את הדרישה של הקורא הצעיר לאמת. באמנותם של שלושת אמני-עולם אלה טבועים שלושה יסודות, אשר בזכותם נעשו יצירות-המופת שלהם חביבות ביותר על הקוראים הצעירים; והם: מקוריות של אמצאה, כשרון לתיאור ריאליסטי ויכולת סיפורית רבה. יסודות אלה בל יעדרו מספר-ילדים טוב!

אהב הילד את הסיפורים הפשוטים, כפי שהם מתוארים בהייתו הקטנה ("גיל-התינוק"); אחר-כך הוא הולך שבי אחר עולם-פלאים זר למציאות ("גיל-האגדה"); ולבסוף ישוב אל העולם הממשי, ואולם הפעם יהיו בו מאורעות של הרפתקאות וכל מיני דברים שטרם ידעם ("גיל-רובינזון"). דרכו של הילד שיתחס לסיפורים כאל אמת, כי עדיין אין הוא יודע להבדיל בין המציאותי לבלתי-מציאותי. עיקר ההשפעה נעוץ תמיד בחומר הסיפורי, כי עדיין אין לו כל הבנה במהותו של העיצוב האמנותי. דמיונו של הילד משתתף בערנות רבה בחומר שהוא קורא בהציגו לנגד עיני-רוחו את כל המראות והעלילות ובטווחו הלאה כל חוט סיפורי שנותק.

שלושת הסיפורים הנ"ל פותחים שדה-פעולה נרחב לדמיונו של הילד. בשלב הראשון ("גיל-התינוק") ודאי שאין הוא בא על סיפוקו, אבל ב"גיל-האגדה" ישמש דון-קישוט, ובמידה מוגבלת יותר גם גוליבר, מקור-הנאה שופע. גאוניותו של סרונטס תימדד לא רק בגודל אישיותו, בעושר נסיונו ובחכמה הזכה של תמונת-עולמו, אלא גם בכוח המצאתו ובמקוריותה. כשרונו בתיאור מצבים מיוחדים מזכיר את היצירה הפרימיטיבית, כפי שבאה לידי ביטוי במיתוס ובספרי-האגדה. ההנחה היסודית של ספרו היא שהגיבור חי בעולם בלתי-מציאותי של דמיונות פלאים וכשפים; והנחה זו מתאימה בהחלט להלך-רוחו של הילד. כאשר הגיבור שלו מדמה כי טחנות-רוח ענקיות מרובות לפניו וידיים ארוכות להן, כי עדרי צאן ובקר הם פלוגות אבירים, ועוד — הולך הקורא הצעיר בעקבות נפתוליהם של שגינות הדמיון מתוך התלהבות, שהריאליזם שבתיאור רק מגביר אותה.